

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסתניסים ואטורי

3996/25/פ

הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון – אי-תחולה על עובד זר בענף החקלאות), התשפ"ד–2023

1. תיקון סעיף 15 בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז–1957¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 15, בפסקה (3), בסופה יבוא "למעט עובד בענף החקלאות שהוא עובד זר כהגדרתו בחוק עובדים זרים, התשנ"א–1991".
2. תיקון סעיף 16 בחוק העיקרי, בפסקה (3), בסופה יבוא "למעט עובד בענף החקלאות שהוא עובד זר כהגדרתו בחוק עובדים זרים, התשנ"א–1991".

דברי הסבר

החקלאות מהווה את אחד מנדבכי היסוד בציונות והיא כלי ערכי לפיתוח מדינת ישראל. עם זאת, החקלאים במדינת ישראל נאלצים להתמודד עם קשיים רבים ובכללם: מחסור בעובדים בענף החקלאות ותחרות מול מדינות שבהן ענף החקלאות מספק סחורה במחיר נמוך יותר מאחר והוא מתמודד עם נטל רגולטורי מופחת ביחס לישראל, ועוד. בישראל ובמדינות מפותחות נוספות נוצר צורך אקוטי בהעסקה של עובדים זרים.

העובדים הזרים מהווים כשליש מכוח העבודה בישראל שהפכה ליעד מבוקש לעבודה עבור אנשים ממדינות רבות. השכר לעובד זר ממזרח אסיה בענף החקלאות בישראל, גבוה בכפי עשרה מזה המקובל בארצו. עובדים זרים מארצות המזרח יוצאים נשכרים מעבודתם בישראל והופכים למפרנסים מרחוק של משפחתם. למעשה החקלאות הישראלית אפשרה למאות אלפי משפחות במזרח לצאת ממצב של עוני מוחלט למצב של עצמאות כלכלית ולרמת חיים נאותה, ובתמורה אותם עובדים זרים תורמים להתמודדות עם המחסור בעובדים בענף החקלאות בישראל.

העלות של כוח העבודה בתהליך ייצור התוצרת החקלאית בענפי הצומח מהווה בין 50% ל-70% מסך עלויות הייצור, וזו העלות הגבוהה ביותר בתהליך. הפחתה של העלויות הכרוכות בהעסקת עובדים זרים בחקלאות תשפיע בצורה מכרעת על עלות ייצור התוצרת החקלאית.

מוצע להחריג את העובדים הזרים שמועסקים בענף החקלאות מההסכמים הקיבוציים. ההסכמים

¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 63.

הקיבוציים משיתים עלויות כבדות על המעסיקים, משום שהם כוללים מנגנונים בעלי עלות כלכלית כבדה, שבכלל לא מועילים לעובדים בחקלאות בעלי אזרחות זרה שמתכננים לחזור לארץ מוצאם לאחר תקופת ההעסקה. ההחרגה תאפשר לעובד הזר גמישות בעת עריכת החוזה, ואפשרות בחירה האם לדרוש או לא לדרוש את התנאים המדוברים, בהתאם לרצונו בתנאים אלו ובהלימה לתועלת אותה הוא צפוי לייצר. מחקרים כלכליים גורסים שכפייה בחוק של הסכמים קיבוציים ללא יכולת בחירה הן של המעסיק והן של המועסק פוגעת בתנאי העובדים שאינם וותיקים ובאופן כללי בפיריון ובתועלת במשק. החרגת העובדים הזרים לעניין ההסכמים הקיבוציים יכולה לחסוך מאות מיליוני שקלים חדשים לחקלאים הישראלים מדי שנה, להוריד את עלויות היצור, וכך, בשוק חופשי ותחרותי, בהכרח תוביל להוזלת העלויות לצרכן, להגברת היעילות במשק ולהורדת יוקר המחיה. כמו כן השיפור בכדאיות הייצור החקלאי המקומי, יוביל לחיזוק ההתיישבות בישראל, ולגידול בשטחי הריאות הירוקות בישראל.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת שרון מרים השכל (פ/3313/24 ; פ/829/25).

הצעת החוק זהה לפ/3313/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
א' בחשוון התשפ"ד (16.10.2023)